

Forfatter: Brorson, Hans Adolph

Titel: Svane-Sang ; Lissabon ; Mindre digte ; Prosaskrifter ; Tillæg : Paul Diderichsen: Filologisk redegørelse. Arthur Arnholtz: Brorsons vers- og sangkunst. - 1956

Citation: Brorson, Hans Adolph: "Svane-Sang ; Lissabon ; Mindre digte ; Prosaskrifter ; Tillæg : Paul Diderichsen: Filologisk redegørelse. Arthur Arnholtz: Brorsons vers- og sangkunst. - 1956", i Brorson, Hans Adolph: *Svane-Sang ; Lissabon ; Mindre digte ; Prosaskrifter ; Tillæg : Paul Diderichsen: Filologisk redegørelse. Arthur Arnholtz: Brorsons vers- og sangkunst. - 1956*, 1951-56, s. 518. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brorson03grval-shoot-idm140139952897120/facsimile.pdf> (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: Svane-Sang ; Lissabon ; Mindre digte ; Prosaskrifter ; Tillæg : Paul Diderichsen: Filologisk redegørelse. Arthur Arnholtz: Brorsons vers- og sangkunst. - 1956

VI

- 8 (291): *Lod mig, søde Jesu, møde* —
29 (312): *Overskide fuld af nåde* —

Forrige gruppe havde 4 trokiske liniepar a 8 og 7 stavelser, denne gruppe har 6, og endelig har Klenodiet nr. 138: »Jeg er rodt til at bedes 3 sådanne liniepar. Melodifølelse med disse såmændlige metre bliver da muligt ved gentagelse af tekst- eller melodidelen (bemærk da capo-delen i Sv. 29). Sperontes har 9 og Foss 2 melodier, hvoraf dog intet tør slutes. O. M. Sandvick henviser i »Vorak korallhistorie« (Oslo 1900, s. 160) nr. 29 til Ponts »O du store sejerherre« (Freylingh. 1704). De to danske folke melodier (Sand I, 107; III, 51) viser ingen ombygning, kun at den sidste atter er i »Climens meruetald. Den norske (EL I, 1, 4 og No. korallhist. s. 160) kan måske være en ombygning af Joh. Crigers »Herre, jeg har handlet ilde«, som Brorson (trods den gale sidste udgang) selv havde angivet til Klenodiet nr. 138. — F. 5750 (16 mel.). Z. 8347 (fra G3. Meiningen 1693).

VII

- 9 (292): *Ser dog de blodige strømme, som rinder* —
52 (335): *Aldrig jeg mere på verden vil tænke* —

Kun en egentlig strofeparallel noteret, nemlig Sperontes' »Meide mich, liebe mich, törichte Liebes« (3. Fortsetzung nr. 18). Iøvrigt foreligger her igen et nogenlunde almindeligt metrum: 6 daktyliske verspar a 11 og 10 stavelser, der jo kan tænkes sunget til kortere melodier med dele gentaget (evt. også til længere med tekstdele gentaget). Klenodiet selv bringer ganske vist ingen af disse kortere strofer (med 2, 3 eller 4 verspar), og folke melodierne til Sv. 32 (Sand I, 6 ab; MM. 1136; EL II, 1, s. 16) synes ikke at røbe ældre forlæg. Tre melodier a 4 verspar er dog med rette anført af Harald Vilstrup som sandtyllige: En anonym tysk til J. L. C. Allendorfs »Jesu Jehovab! ich such und verlange« fra o. 1733 (digtet oversattes af F. J. Hygom til Pont: »Jesus, din søde forening at ansee, og melodien kom hos Breitendich); en anonym (dansk?) melodi hos Pont, til samme tekst; samt J. B. Königs »Soll' mich die Liebe des Irdischen behören« fra 1738, der har været kendt til Hygoms salme siden Schierrings korallbog 1783.

IX

- 12 (285): *Hvorledes går det her?*

Rosenknopstrofen (jeg kalder den således efter Stubs »Du dejlig rosenknop«) har været et af rokokkens yndlingsmetre. Inden for den verdslige sang benyttes strofen 7 gange af Stub, 5 gange af Sperontes og 15 gange hos Graae (heraf 4 Stubske samt forlængningen af »Ich bin nun, wie ich bin«). Til det markante metrum kendes tre melodier herhjemme, en af S. S. Weise i hans »Syngende symfoni« (1753) til »Jeg en hyrdinde er«; en i Thiels »Den borgerlige hovenmesterinde« (1759; variant hos Ny. Ras. I, 28; restaureret af F. Videru til GDV. II, 10) til »En ærlig ven er rar«; og en, omtalt af Fr. Bartold (i hans udgave af Stubs digte 1852, s. LXXV, noten) under betegnelsen »Jeg lever tynd caffè«. I sin afhandlung »Til Ambr. Stubs« (Analyser og problemer I, 1963, s. 282) foreslår Brix, at denne sidste melodi skulle være Sperontes' »Murky« til »Ich bin nun, wie ich bin« (I, 53), og at Brorson skulle have overtaget den til sin påsketerzet fra en af Stubs verdslige viser.

Med Brix's antagelse strider et forhold, som ikke tidligere har været fremdraget: Til dette ene Svanesangsdigt har Brorson egenhændigt angivet melodi i manuskriptet til påskeprædikenen (Jf. s. 510): »Nur frisch zum Himmel zu«. Grev Helmer Ernst zu Stolberg-Wernigerodes salme i samme metrum: »Fort, fort,

zum Himmel zu« findes i »Wernigerödisches Gesangbuch«, dog ikke i 1. og 2. udgave 1736/38 (de eneste, som Kgl. bibl. ejer), men kun i den ny samling, Halle 1787. Her skal den (iflg. Z. 8489) være ledsaget af 2 anonyme melodier, den ene så arionessagt forstret, at Zahn tillader at gengive den. Den anden melodi passer hverken til Stolbergs eller Brorsons tekster; den har de første 13 linier, men gentager straks lln. 1-4, mens teksterne kræver lln 2-5 gent til et afsluttende da capo. Over for denne uomtristelige vansiring og melodiernes sene fremkomst tør man da vist slutte, at Brorson vel har kendt Stolbergs tekst, men nok til en mere passende melodi. Hans egne tegn for da capo'et (i ms.) stemmer da heller ikke med Wernigeröde-bogen, men med tilskriftene i Univ.bibls førstetryk (jf. s. 496 og 510).

Til Brorsons versform passer derimod de 3 førstnævnte verdslige melodier, og at disse har endvidere Sperontes' »Mirky« (som Brix antog) størst sandsynlighed for at have været forlægget. Allerede fra 1739 benyttes den djærvt-lystige melodi til salmer (»Seht, da ist euer Gott«, »Triumph, Victoria! / Mein Heiland ist erstanden« — Jf. Z. 8436/37/41, der ikke genkender Sperontes' original i de meddelte varianter). Til Danmark kan den være kommet med en af disse eller med Stubs (?) oversættelse af Jen opr. verdslige tekst »Jeg er og bli' mig lig« (Graec I, 93). Vigtigt for os er, at Sand (I, 49 c), også uden at genkende den, har optegnet den som 6/8-variant efter almanesang på Middelfartkanen — til Brorsons påskesang. Jeg vover da at antage, at det er til Sperontes-tonen, at Brorson både har sanget Stolbergs og sit eget digt. Yderligere afklaring kan først nås, når Wernigeröde-bogens »anden, arionessige melodi« kan inddrages i sammenligningen; den hertil nødvendige 1767-udgave kan for tiden ikke skaffes fra tyske biblioteker.

ontes
I, 33

Ich bin nun wie ich bin, Und heib bey mei-ner
Wenn an - de - re sich

Sand
I, 50 c

Hvor - le - des gaer det her? Hun syn - ker med i
Hun syn - ker etc.

Mo - de, Wie Hans in sel - nem So - de: Nemt es auch Ei - gen -
krän - cken; So spricht mein fro - hes Den - cken: Ihr Gril - len im mer -
Sor - gen, Og det paa Paa - ske - Mer - gen. Ma - ri - a, som i -

Fine

sinn; Ich bin nun wie ich bin, Schlecht, recht und doch ma-
hin! Ich bin nun wie ich bin.

sær sin Frel-ser hav-de kjær. Ma-ri-a Mag-da-

nier-lich, Nicht kostbar; a-ber zier-lich; Das ist meth Sym-bo-

le - ne, Be-klemt, for-ladt og ee - ne, Vil søvm - me hen i

lum! Was scher ich mich da - rum!

Grad, og veed slet in - tet Rasd.

Herefter gentages fra
tegnet 55 til Fine.

De to andre melodier har (med deres svage afvigelser om Sperontes' 2 lijer kortere »Vergnigte Frühlingslust« — 2. Fortsetzung 1743, nr. 34 — jf. Z. 3436) næppe interesse i denne forbindelse. Ops 5 Sand 49 af synes at være uden betydning. — Om Rosenknap-strofen i almindelighed, dens udbredelse i Tyskland, og om Sperontes-melodiens forhold til J. S. Bach m. m. se min afhandling »Folkelig kunstsang i Danmark« (Danmarks sangleserforenings årskr. f. 1947) s. 32 ff., særlig note 93 m. henvisn. til Ph. Spitta, M. Friedländer og Edw. Fuchs. — Strofer af lignende type hos Rathgeber I, 5 (7 linier), II, 11 (8 lin.) og III, 2 (12 lin.).

XII

15 (298): Her er nyt fra Dødens porte —

Ingen egentlige strofeparallelter, men påfaldende lighed med indvielseskantaten til Kolding kirke 1758 (ærv. udg. III, s. 227; jf. Harald Vilstrups bemærkning om kantatens indholdsmæssige sammenhæng med Sv. 59 — i min anl. Brorson-alb. s. 65, note 2). Stiller man kantatens 3 liniegentagelser og vor nr. 13's sidste linier (»Hallelujah! Triumph! ... etc.), fra metrisk kongruens af afsnitene: Aria (lin. 1-4), recitativ (lin. 7-11), aria (lin. 12-18). — Sand I, 41 deler digtet i 3 strofer til samme